

VIII. Évfolyam 1. szám - 2013. március

Komjáthy László

komjathy.laszlo@uni-nke.hu

MAGYARORSZÁG TŰZVÉDELME A HATÁRMENTI TELEPÜLÉSEK TŰZVÉDELME

Absztrakt

Magyarország biztonságpolitikájának egyik fő célkitűzése a polgári, emberi jogok teljes érvényesülésének, valamint Magyarország területén élők élet-, vagyon- és szociális biztonságának a szavatolása. Ebből kiindulva a tűzvédelem az ország biztonsági rendszerének nélkülözhetetlen és elválaszthatatlan része.

A hazánkban bekövetkezett bármely, komoly erő és eszköz azonnali bevetését igénylő eseményekhez elsődlegesen riasztható, megfelelő technikai felszereltséggel és szakmai felkészültséggel rendelkező szervezetek a katasztrófavédelem tűzoltó egységei. Fő tevékenységük nemcsak a tüzesetek felszámolása, melyet az is bizonyít, hogy napjainkban a beavatkozásukat igénylő események kb. 1/3-át a műszaki mentési feladatok teszik ki. Elsődleges szerepük pedig katasztrófa helyzetek felszámolásában is megkérdőjelezhetetlen.

One of the main goals of Hungarian safety politics is the complete realization of human and citizens' rights as well as assuring life, property and the social safety of Hungary's inhabitants. This makes fire protection an indispensable and inseparable part of the country's safety system.

In the case of a serious incident that requires the immediate intervention of an adequately equipped organization with well-trained individuals, firemen are among the first to be alerted in the country. The argument that their activities are not limited to merely putting out fires is supported by the fact that approximately one third of their interventions involve technical rescue. Furthermore, firemen play a huge role in preventing and mitigating catastrophic events.

Kulcsszavak: *tűzoltóság, tűzoltók, biztonság, segítségnyújtás ~ fire fighting, firemen, safety, help*

A tűzoltóságok számára a közeljövő egyik legnagyobb kihívását a veszélyes anyagok közúti szállítása jelenti, az abban rejlő komplex bizonytalansági tényezők, így elsősorban a veszélyforrás mobilitása következtében. A veszélyes anyagok szállításának kockázata a mintegy 31 ezer km-es hazai közúthálózat nehezen behatárolható részén és az emellett elhelyezkedő érzékeny pontokon (települések, veszélyes üzemek, telephelyek stb.) jelentkezhetnek elsősorban. Magyarország földrajzi elhelyezkedéséből kiindulva, a rendelkezésre álló szakmai tapasztalatok, elemzések, a meglévő információbázisok alapján az országon belül keletkező és az országhatáron átnyúló lehetséges veszélyeztető hatások, kockázati tényezők jelentős mértékben ismertek. Ennek ellenére szükségszerű feladatként fogalmazódik meg a kockázatelemzések és előrejelzések határfokának növelése, a veszélyes szállítmányok nyomon követése, valamint célszerű megvizsgálni a Magyar Honvédség vegyi felderítőegységével történő szorosabb együttműködés lehetőségét is.[1]

A statisztikai adatok szerint a hazai tűzoltói beavatkozást igénylő események kb. 1/4-e-1/3-a műszaki mentési tevékenységet jelent, melyek döntő többsége I-es vagy I-es kiemelt riasztási fokozat elrendelését indokolja. A legtöbb esetben ez víz- és viharkárok felszámolását, közúti baleseteknél történő beavatkozást takar.

Tovább vizsgálva a statisztikákat, szembetűnő az is, hogy a tüzesetek több mint fele szabadban keletkezik, mely esetek kb. 50 % - át avar, nádas, szemét és gáztűz eredményezi. A fenti események felszámolása általában nem igényel túlzottan magas szintű technikai és szakmai felkészültséget. A hivatásos tűzoltó parancsnokságok, az önkormányzati tűzoltóságok leterheltségét és működési költségeit jelentősen csökkentenék, ha ezeket a feladatokat például az önkéntes tűzoltóságok látnák el [2].

Ahhoz, hogy hazánk tűzvédelmének helyzetét értsük, lépünk kicsit vissza az időben. A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. Törvény[3] nem sorolta a kötelezően ellátandó feladatok közé a települések tűzvédelmét, s ennek ellátására nem biztosított normatív támogatást. Ezt a problémát úgy korrigálta az 1991. évi XX-as, az úgynevezett hatásköri törvény[4], hogy a hivatásos önkormányzati tűzoltóságok székhelye szerinti települési önkormányzatok kötelező közszolgáltatási feladatként határozta meg a tűzoltást és a műszaki mentést. E feladatokat nemcsak saját településükön, hanem a kijelölt működési körzetükben is el kellett látniuk. Ezt a szabályozást vette át az 1996. évi XXXI. Törvény a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról

Magyarországon a tűzoltást és a műszaki mentést a részükre kijelölt elsődleges működési körzetben a jelenleg működő 105 hivatásos tűzoltóság látja el, normatív úton biztosított költségvetési támogatással. Az elmúlt közel húsz év vonulási adatait elemezve feltűnő az esetszámok folyamatos emelkedése: Míg 1994-ben 34.005 esetben történt riasztás, addig ez a szám 2004-re 51.793-ra nőtt, ami 2010. első fél évében már 55.289, 2011.ugyanezen időszakában viszont csak 34.099 riasztást jelentett tűzoltáshoz és műszaki mentéshez[5]! Ez közel 70 %-os emelkedés, melyet szinte változatlan létszámú beavatkozó állománnyal hajtottak végre az egységek. A leterheltség csökkentésének és a működési terület hatékonyabb tűzvédelmének biztosítása érdekében a fejlesztés egyik lehetőségét a hivatásos beavatkozó létszám emelésében, új állomások és őrsök létesítésében látom.

A hivatásos tűzoltóságok 20-25 km-es körzetben kellene, hogy ellássák feladatukat, hogy az előírt 25 perces vonulási időt be tudják tartani[6]. Az ország településszerkezete, népsűrűsége, közlekedési viszonyai mintegy 200-220 állandóan riasztható tűzoltóság működtetését indokolná. Természetesen a feladatellátás függvényében továbbra is támogatásra javaslom a vonulási területtel rendelkező önkormányzati tűzoltóságokat, a tűzoltásban és műszaki mentésben közreműködő önkéntes tűzoltó egyesületeket, fontosnak ítélve a tűzoltás, illetve a mentés mielőbbi megkezdését, kisebb eseteknél annak felszámolását.

Szükséges lenne a mentő tűzvédelmi szempontból nem megfelelően ellátott térségekben, az ún. fehér foltokon központi céltámogatással elősegíteni az önkormányzati tűzoltósággal nem rendelkező megyékben, településszámtól függően legalább két kihelyezett őr, valamint 15-20 önkéntes tűzoltó egyesület megalakulását. Főleg, ha ehhez helyi kezdeményezés is járul, hiszen az 1996-os év közepétől kísérleti jelleggel, 1998-tól pedig jogszabállyal kijelölt területen működő önkéntes tűzoltóságok – ez évtől önkormányzati tűzoltóságok- teljesítették az éves vonulások mintegy 10 százalékát.

A lakosság számához viszonyított tüzelőfordulás aránya az Európai Unió. országokkal összehasonlítva elszomorító képet mutat, például közel kétszerese az osztrákokénak. Okai között az emberi tájékozatlanság, a gondosság hiánya, illetve a tulajdonosi szemlélet lassú elterjedése a legfőbb ok. A Magyarországon élő lakossághoz a tűzoltó erők mérhető átlagos vonulási ideje az Európai Unió tagállamait tekintve az utolsók között van. A vonulási idő a jelzéstől a kárhelyre történő kiérkezésig eltelt időből áll. A riasztási idő csökkentésére a lehetőség korlátozott, elsősorban a vonulási idő, illetve a vonulási távolság csökkentése jelenthet lényeges javulást. Hazánkban a tűzoltóságok egy tüzesethez átlagosan 34 km-t vonulnak, ami 36 percet jelent. Ez a hosszú vonulási idő azért van, mert az ország közel 3100 települését kötelezetten 105 hivatásos és 68 önkormányzati, azaz összesen 173 tűzoltóság védi. Ehhez képest a nyugati és északi államokban legfeljebb 8-10 illetve 12 perces átlag vonulási idők vannak.

A rendkívül nagy elmaradásunk oka elsősorban az 1948-90 között működő rendszer volt, ahol 1/5-ére csökkent a tűzoltásra képes tűzoltóságok száma. 1948-ban közel 2.000 különböző típusú tűzoltóság volt, ma nem éri el ennek az egytizedét sem. A jelenlegi helyzet másik oka az 1990 és 96 közötti időszak következménye, ahol a tűzvédelemmel a rendszerváltás folyamatában sem az állam, sem az önkormányzatok nem tudtak alapvetően pozitív irányú változást előidézni. A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV törvény 8. §-a a tűzvédelemről való gondoskodást az önkormányzatok választható feladatává, majd az 1991. évi XX. törvény a gondoskodást csak a hivatásos tűzoltóságokkal rendelkező önkormányzatoknak tette kötelező feladatává. Ez azt eredményezte, hogy a tűzoltásra képes önkéntes tűzoltó egyesületek száma rohamosan csökkent, mert sem az önkormányzat, sem az állam, sem a hatályos jogszabályok nem támogatták az egyesületek működését és fejlődését. Emiatt a tűzoltás hatékonysága a kisebb településeken tovább romlott.

1996 áprilisában az Országgyűlés elfogadta a tűz elleni védekezésről és a műszaki mentésről szóló 1996. évi. XXXI. sz. törvényt. Ez a jogszabály hivatásos tűzoltóságokat elvileg átadta az önkormányzatoknak, viszont az irányítási és finanszírozási rendszer nem alakult át a vártnak megfelelően. E törvény tette lehetővé a köztisztviselként működő önkéntes tűzoltóságok létrehozását. 1996. júliusában kísérleti jelleggel 26 ilyen tűzoltóság kezdte meg működését az ún. „fehér foltokon”. 1998. január 1-jétől már a belügyminiszter által kijelölt működési körzetben többségében önállóan látták el a tűzoltási és műszaki mentési feladatokat. 1999-ben az összes beavatkozás 10 százalékát már a köztisztviselati tűzoltóságok teljesítették. Számuk 2002. januártól 39-re emelkedett. 2004. januártól már 46 ilyen tűzoltóság működött.

Jelenleg Magyarországon 105 hivatásos tűzoltó parancsnokság van. A parancsnokságok Műveletirányítási Terveiből kiolvasható, hogy mely települések azok, amelyek jelenleg 25 perces vonulási időn túl érhetők csak el. Ezek közül a települések közül kell kiválasztani a kihelyezett őr állomáshelyét úgy, hogy körzetközpontként működve felügyelje a körzetében megalakuló önkéntes egységeket is. Az eddigi működési terület ellátását javítva, fizikailag közelebb kerül a tűzoltóság a védeni kívánt lakossághoz, viszont pénzügyi többletet az elhelyezésen túl nem jelent.

Megállapodás abban szükséges, hogy az új őr elhelyezését (2 szerállásos szociális helyiséggel rendelkező épület) a befogadó önkormányzat biztosítja-e. Erre célszerű kistérségi

forrás pályáztatása. Az ellátatlan területen meg kell vizsgálni azt is, hogy az ellátás költséghatékonysága milyen megoldással a legkedvezőbb.

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében – az egyik legnagyobb területű és településszámú megye - kilenc hivatásos tűzoltó parancsnokság működik. Működési területükön (Encs 78, Kazincbarcika 46, Mezőkövesd 30, Miskolc 35, Ózd 29, Sátoraljaújhely 45, Szendrő 36, Szerencs 32, Tiszaújváros 29) összesen 360 település tűzvédelméért felelősek, amelyekből 177 település csak átlagosan 24 perc alatt érhető el, azaz ellátatlan településeknek minősülnek[7]. Csak az encsi hivatásos tűzoltó parancsnokság működési területén található 78 településből 34 olyan helység van, ami 25 percen kívül érhető csak el[8], az alábbi táblázatban látható. A plusz kettő perc a jelzéstől az indulásig terjedő idő.

Település neve	Távolság htp-től km	Vonulási idő perc
Abaújlak	20	25+2
Abaújszolnok	20	24+2
Abaújvár	34	37+2
Büttös	26	34+2
Csenyéte	21	27+2
Alsódobsza	31	37+2
Felsődobsza	22	27+2
Felsővadász	26	34+2
Gadna	22	28+2
Gagybátor	23	32+2
Gagyvendégi	20	25+2
Gönc	28	29+2
Göncruszka	22	28+2
Hejce	23	29+2
Hernádkércs	20	24+2
Homrogd	32	36+2
Kány	35	40+2
Kéked	38	40+2
Keresztéte	31	41+2
Krasznokvajda	25	34+2
Kupa	31	39+2
Mogyoróska	25	34+2
Monaj	28	34+2
Nagykinizs	21	25+2
Nyésta	24	29+2
Pamlény	31	42+2
Pányok	38	44+2
Percse	28	34+2
Regéc	27	36+2
Selyeb	25	30+2
Szászfa	28	38+2
Tornyosnémeti	28	27+2
Telkibánya	40	48+2
Zsujta	29	30+2

1. táblázat. Az encsi Hivatásos Tűzoltó Parancsnokság működési területéhez tartozó, 25 percen túl elérhető települések. (saját gyűjtés)

Sátoraljaújhely Hivatásos Tűzoltó Parancsnokság működési területéhez tartozó 45 település közül 34 helység minősül ellátatlannak,[8] melyek az alábbi táblázatban láthatók:

Település	Távolság (km)	Elérhetőség + riasztás (perc)
Bodrogolaszi	20	23+2
Bózsva	20	25+2
Cigánd	36	45+2
Erdőbénye	33	35+2
Erdőhorvati	30	35+2
Filkeháza	19	24+2
Fűzér	25	32+2
Fűzérkajata	22	28+2
Fűzérkomlós	24	29+2
Fűzerradvány	16	23+2
Györgyarló	33	37+2
Háromhuta	39	43+2
Hollóháza	28	36+2
Karcsa	19	25+2
Kenézlő	31	41+2
Kishuta	20	26+2
Kisrosvágy	31	37+2
Komlóska	35	39+2
Nagyhuta	23	30+2
Nagyrosvágy	29	34+2
Nyíri	24	30+2
Olaszliszka	28	29+2
Pácin	22	26+2
Pusztafalu	26	31+2
Ricse	37	46+2
Sárazsadány	21	25+2
Tiszacsermely	28	36+2
Tiszakarád	27	35+2
Tolcsva	26	28+2
Vágáshuta	23	29+2
Vámosújfalú	23	39+2
Viss	34	46+2
Zalkod	37	50+2
Zemplénagárd	45	60+2

2. táblázat. Sátoraljaújhely HTP ellátatlannak minősülő települései (saját gyűjtés)

Az ózdi Hivatásos Tűzoltó Parancsnokság működési körzetéhez 29 település tartozik. Ezek közül 11 minősül ellátatlannak, azaz csak 25 perc elteltével érnek ki a tüzeset helyszínére az ózdi tűzoltó egységek. Mindhárom tűzoltóság estében ugyanaz volt a rendező elv: a google maps segítségével, a domborzati viszonyokat is figyelembe véve a számítógép határozta meg a kikerkezési időt. Ehhez társul még minden település esetében a kettő perc riasztási idő, amit a 3. számú táblázatba foglaltam össze.

Bükkmogyorósd	16	25+2
Csokvaomány	18	29+2
Domaháza	17	23+2
Gömörszőlős	25	32+2
Kelemér	23	27+2
Lénárdaróc	16	24+2
Nekézseny	19	28+2
Sajómercse	18	25+2
Sajóvelezd	19	24+2
Szentdomonkos	25	31+2
Uppony	17	23+2

3. táblázat. Ózd működési körzetének 25 percnél kívül eső települései (saját gyűjtés)

A megyében működő önkormányzati tűzoltóság nincs, így itt őrök kihelyezésével lehetne a leghamarabb eredményt elérni (pl. Gönc, Tokaj). A B-A-Z megyei települések tűzvédelmét ellátó egységek (Encs, Sátoraljaújhely, Ózd) esetében célszerű lenne vizsgálni a kétoldalú nemzetközi együttműködés lehetőségét is. A tűzoltás, műszaki mentés területén törekedni kellene arra, hogy a határokon átnyúló, kétoldalú segítségnyújtásra történő együttműködésben az érdekelt felek, nevezetesen az adott térség hivatásos tűzoltóságai a megyei igazgatóságok segítségével kössenek kölcsönös segítségnyújtásra együttműködést. Így az általam vizsgált szlovák-magyar határ felé magyar oldalról Sátoraljaújhely, Encs, Szendrő, Kazincbarcika, Ózd, Salgótarján, Balassagyarmat, Vác, Esztergom, Nyergesújfalu, Komárom, Győr, Mosonmagyaróvár hivatásos tűzoltóságai, valamint a körzetükben lévő önkormányzati tűzoltóságok létesíthetnének napi kapcsolatot a határ másik oldalán lévő települések Královský Chlmec, Caňa, Moldava nad Bodvou, Tornaľa, Filakovo, Lučenec, Veľký Krtíš, Sahy, Sturovo, Komárno, Veľký Meder, Dunajská Streda, Samorin tűzoltó egységeivel.

Sátoraljaújhely tűzoltósága például a határ szlovák oldalán 21 településre érne oda 25 percen belül. Královský Chlmec tűzoltósága pedig a Bodroghöz településeinek tudna segítséget nyújtani. Mindkét fél szakmai tapasztalataira, emberi kapcsolataira serkentőleg hatna az együttműködés. Megvalósulhatna a határok nélküli tűzvédelem. A határon túli segítségnyújtást a Műveletirányítási Tervek készítésénél is figyelembe kellene venni. A kétoldalú egyezményeket ki kellene terjeszteni a tüzesetek és katasztrófák megelőzését érintő tapasztalatok cseréjére is.

Ehhez nyújthat segítséget a Nemzetközi Visegrádi Alap, melynek célkitűzései között szerepel a határokon átívelő kapcsolatok szorgalmazásával a Visegrádi Négyek országai közötti regionális együttműködés[11]. Szorgalmazni kell a tüzesetek tapasztalatainak cseréjét, új tűzoltás technikai és tűzoltás-taktikai megoldások, fejlesztések eredményének hasznosítását. Ennek egyik lehetséges formája a külföldi szakirodalom magyarországi szélesebb körű elterjesztése, illetve a hazai szakirodalom külföldi propagálása, valamint ezekben a témákban nemzetközi konferenciák szervezése. A Kormány politikájával összhangban a tűzvédelem területén is fejleszteni szükséges a regionális és területi kapcsolatokat, amelyek igénye nemcsak szlovák relációban jelentkezik.

Felhasznált irodalom

- [1] Földi László: A Magyar Honvédség tevékenysége a vegyi katasztrófák elleni védelem összefüggés rendszerében. PhD értekezés. ZMNE, 2003, 69. oldal.
- [2] Az 1996.évi XXI.törvény alapján az önkéntes tűzoltóságok csak a hivatásosak segítségnyújtói lehetnek
- [3] 1990. évi LXV. törvény a helyi önkormányzatokról
- [4] 1991. évi XX. törvény a helyi önkormányzatok és szerveik, a köztársasági megbízottak, valamint egyes centrális alárendeltségű szervek feladat- és hatásköreiről
- [5] Forrás: <http://www.katasztrofavedelem.hu/statisztika/201106/>
- [6] A mentő tűzvédelem rendszere. Fülep Zoltán tű. alezredes, Országos Tűzoltósági Főfelügyelőség, Tűzoltósági főosztályvezető előadása 4.dia.
www.katasztrofavedelem.hu/letoltes/tuzvedelem/eloadas/2/fulep_zoltan_eloadas.pdf
- [7] www.lotosz.hu/tuzvedelemkorszerusites, saját gyűjtés.
- [8] Saját gyűjtés a Térkép24.hu és a 43/2012 Főigazgatói Intézkedés 1. számú melléklete alapján. A +2 a riasztási időt jelenti.
- [9] Saját gyűjtés a 43/2012 Főigazgatói Intézkedés 1. számú melléklete alapján

- [10] Lubica Bátová: medzinárodná spolupráca HaZZ a hasicskych jednotiek Slovenskej republiky s hasicskymi zbormi a ostatnymi záchrannymi zlozkami susednych štátov pri zdolávaní mimoriadnych údalostí. FIRECO 2005, konferencia anyag.
- [11] Fire Ingeneering Monography. Zvolen, 2002, 25. Oldal

A cikk a TÁMOP-4.2.1.B-11/2/KMR-0001 Kritikus infrastruktúra védelmi kutatások projekt támogatásával készült.